सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी,विषय – सामाजिक शास्त्रे(इतिहास व राज्यशास्त्र)

अनुक्रमणिका

दिवस	विषय	उपघटक /प्रकरण क्र. नाव	पान क्र.
१.	इतिहास	पूर्व चाचणी	
२.	इतिहास	१.इतिहासलेखन : पाश्चात्य परंपरा,२. इतिहासलेखन : भारतीय परंपरा	
३.	राज्यशास्त्र	१.संविधानाची वाटचाल	
४.	राज्यशास्त्र	१.संविधानाची वाटचाल	
५.	इतिहास	३.उपयोजित इतिहास	
६.	इतिहास	३.उपयोजित इतिहास	
७.	राज्यशास्त्र	४. सामाजिक व राजकीय चळवळी	
८.	राज्यशास्त्र	४. सामाजिक व राजकीय चळवळी	
९.	राज्यशास्त्र	४. सामाजिक व राजकीय चळवळी	
१०.	राज्यशास्त्र	४. सामाजिक व राजकीय चळवळी	
११.	इतिहास	५.प्रसारमाध्यमे आणि इतिहास	
१२.	इतिहास	८. पर्यटन आणि इतिहास	
१३.	राज्यशास्त्र	५.भारतीय लोकशाहीसमोरील आव्हाने	
१४.	राज्यशास्त्र	५.भारतीय लोकशाहीसमोरील आव्हाने	
१५.	राज्यशास्त्र	५.भारतीय लोकशाहीसमोरील आव्हाने	
१६.	इतिहासव राज्यशास्त्र	उत्तर चाचणी	

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course): शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी,विषय – सामाजिक शास्त्र (इतिहास व राज्यशास्त्र)दिवस –२

<table>
<tr><td>इ.१०वी इतिहास क्षेत्र/ प्रकरण नाव</td><td colspan="2">प्रकरण १. इतिहासलेखन : पाश्चात्य परंपरा,
प्रकरण २. इतिहासलेखन : भारतीय परंपरा</td></tr>
<tr><td>इ.१०वी अध्ययन निष्पत्ती / क्षमता</td><td colspan="2">१. भारतीय इतिहासातील विविध कालखंडाचा चिकित्सक, तुलनात्मक अभ्यास करता येणे.
२. इतिहास हा शास्त्रशुद्ध अभ्यासविषय आहे हे सांगता येणे.</td></tr>
<tr><td>इ.९वी इतिहास क्षेत्र/ प्रकरण नाव</td><td colspan="2">प्रकरण १. इतिहासाची साधने</td></tr>
<tr><td>सेतू बांधणी -इ.९वी अध्ययन निष्पत्ती/ क्षमता</td><td colspan="2">१. ऐतिहासिक साधनांचे वर्गीकरण करता येणे.
२. ऐतिहासिक वस्तू, कागदपत्रे, पुस्तके, नाणी व इलेक्ट्रॉनिक माहिती गोळा करून संग्रह करता येणे. तसेच त्यांचे वर्गीकरण वेगवेगळ्या पद्धतीने करता येणे.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">एकात्मिक साध्यतेसाठी अध्ययन अनुभव /कृती</td><td>पुढील प्रश्नांची तोंडी उत्तरे द्या.</td><td>१. इतिहास म्हणजे काय ?
२. तुमच्या आजोबांना स्वत:ची जन्म दिनांक माहिती नाही ती तुम्हाला कोणत्या-कोणत्यासाधनांच्या आधारे प्राप्त करता येईल?
३. इतिहासाच्या साधनांचे प्रकार सांगा.</td></tr>
<tr><td>मदत घ्या.</td><td>१. इयत्ता ९ वी व इयत्ता १० वी इतिहास व राज्यशास्त्र क्रमिक पाठ्यपुस्तक
२. वाचन करा व माहिती जाणून घ्या.
<table><tr><th>भौतिक साधने</th><th>लिखित साधने</th><th>मौखिक साधने</th><th>दृक-श्राव्य साधने</th></tr><tr><td>नाणी, प्रार्थना स्थळे, राजमुद्रा, दैनदिन वापरातील वस्तू, अलंकार, वस्तुसंग्रहालय, पेहराव, आधुनिक स्थापत्य, किल्ले, स्मारके, इमारती, लेणी, शिलालेख, ताम्रपट, मातीची भांडी, मणी</td><td>पत्रव्यवहार, प्रवासवर्णने, वृत्तपत्र, चरित्रे, नियतकालिके, अभिलेखागारातील कागदपत्रे, रोजनिशी, सरकारी गॅझेट आत्मचरित्रे, पुस्तके, ग्रंथ, टपाल तिकिटे, कोशवाङमय, आज्ञापत्रे, न्यायनिवाडे, बखर, वंशावळी, शकावली, खलिते,</td><td>लोककथा, पोवाडे, लोकगीते, स्फूर्तिगीते, ओव्या, कलापथके, जलसे, मेळे, मुलाखती, प्रसंगवर्णने, भजन</td><td>दूरदर्शन, चित्रपट, आंतरजाल, भ्रमणध्वनी</td></tr></table></td></tr>
<tr><td>पुढील कृती करा.</td><td>१. तुमच्या शाळेसंबंधात वृत्तपत्रात आलेल्या बातम्यांचे संकलन करा.
२. एखाद्या घटनेचे साहित्यात कसे प्रतिबिंब उमटते याची उदाहरणे लिहा.
३. आधुनिक काळातील इतिहासाच्या साधनांची यादी करा.
४. ऐतिहासिक साधनांच्या विश्वासार्हतेची पडताळणी कशी कराल ?
५. तुम्हाला माहित असलेल्या देशभक्तीपर चित्रपटांची यादी तयार करा.</td></tr>
<tr><td>स्वाध्याय</td><td colspan="2">१. शाळा हे अभिलेखागार आहे याबाबत तुमचे मत लिहा.
२. तुमच्या गावाचा इतिहास लिहिण्यासाठी कोणती इतिहास विषयक साधने वापराल? त्याची ऐतिहासिक साधनांच्या प्रकारानुसार यादी करा.</td></tr>
<tr><td>अधिक सराव / कृती/ उपक्रम</td><td colspan="2">१. शिक्षक, पालक यांच्या मदतीने ऐतिहासिक स्थळास भेट देऊन त्याची माहिती लिहा.
२. संगणकाचा इतिहास लिहा.</td></tr>
</table>

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी,विषय – सामाजिक शास्त्रे (इतिहास व राज्यशास्त्र)दिवस –३

इ.१०वी राज्यशास्त्र क्षेत्र/ प्रकरण नाव	प्रकरण १. संविधानाची वाटचाल
इ.१०वी अध्ययन निष्पत्ती / क्षमता	संविधानाची वाटचाल सामाजिक परिवर्तनाच्या दिशेने होत असल्याचे सांगता येणे.
इ.९वी इतिहास क्षेत्र/ प्रकरण नाव	प्रकरण९. बदलते जीवन : भाग १ प्रकरण १०. बदलते जीवन : भाग २
सेतू बांधणी-इ.९वी अध्ययन निष्पत्ती/ क्षमता	सामाजिक समतेचा पुरस्कार करण्याविषयीची जाण निर्माण होणे.

एकात्मिक साध्यतेसाठी अध्ययन अनुभव /कृती

पुढील प्रश्नांची तोंडी उत्तरे द्या.

१.भारतीय संविधानाच्या उद्देशिकेत कोणकोणत्या बाबींचा उल्लेख केला आहे ?

२.संविधानाने दर्जा व संधी याबाबतीत कोणती हमी दिली आहे ?

३.सामाजिक समता म्हणजे काय ?

४.सामाजिक समतेचा पुरस्कार केलेल्या व्यक्तींची नावे सांगा ?

५.'सामाजिक न्याय दिन' म्हणून कोणता दिवस साजरा केला जातो ?

मदत घ्या.

इयत्ता ९ वी व इयत्ता १० वी इतिहास व राज्यशास्त्र क्रमिक पाठ्यपुस्तक

इयत्ता ८ वी इतिहास व नागरिकशास्त्र क्रमिक पाठ्यपुस्तक

पुढील कृती करा.

१. संकल्पना चित्र पूर्ण करा.

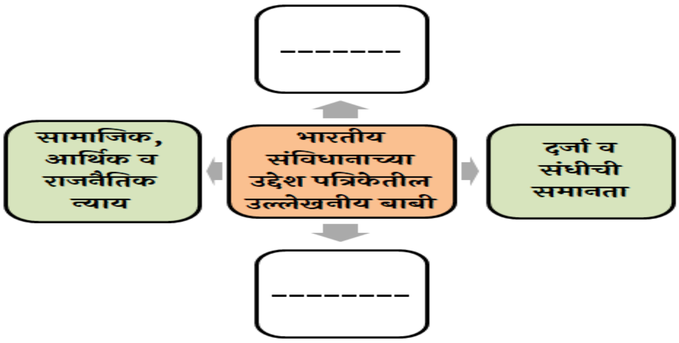

२. खालील तक्ता पूर्ण करा.

क्र.	व्यक्तीचे नाव	सामाजिक समतेसाठी केले प्रयत्न
१	महात्मा फुले	----------------------------------
२	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर	----------------------------------
३	छ.रा.शाहू महाराज	कोल्हापूर संस्थानात आरक्षणाचा जाहीरनामा काढला.
४	नारायण मेघाजी लोखंडे	----------------------------------
५	पंडिता रमाबाई	----------------------------------

३. संकल्पना चित्र पूर्ण करा.

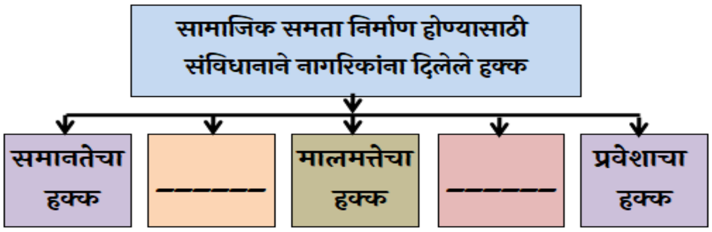

स्वाध्याय	१. समानतेच्या हक्कानुसार भारतीय नागरिकांना कोणत्या गोष्टी करता येत नाहीत ?
अधिक सराव / कृती/ उपक्रम	१. तुमच्या गावातील / शहरातील सामाजिक कार्य करणाऱ्या व्यक्तींच्या कार्याची माहिती लिहा.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी,विषय – सामाजिक शास्त्रे (इतिहास व राज्यशास्त्र)दिवस –४

इ.१०वी राज्यशास्त्र क्षेत्र/ प्रकरण नाव	प्रकरण १. संविधानाची वाटचाल.	
इ.१०वी अध्ययन निष्पत्ती / क्षमता	संविधानाची वाटचाल सामाजिक परिवर्तनाच्या दिशेने होत असल्याचे सांगता येणे.	
इ.९वी राज्यशास्त्र क्षेत्र/ प्रकरण नाव	६. आंतरराष्ट्रीय समस्या	
सेतू बांधणी -इ.९वी अध्ययन निष्पत्ती/ क्षमता	भारतीय संविधान व कायदे याद्वारे मानवी हक्कांचे संरक्षण कसे होते हे जाणून घेणे.	
एकात्मिक साध्यतेसाठी अध्ययन अनुभव /कृती	**पुढील प्रश्नांची तोंडी उत्तरे द्या.**	१. मानवी हक्क म्हणजे काय ? २. मानवी हक्काची पूर्तता कोणत्या शासन व्यवस्थेत होते ? ३. संविधानाने मानवाला दिलेले मूलभूत हक्क कोणते ? ४. आपल्याला मिळालेल्या हक्काचे संरक्षण कोण करते ?
	मदत घ्या.	इयत्ता ९ वी इतिहास व राज्यशास्त्र क्रमिक पाठ्यपुस्तक इयत्ता ७ वी इतिहास व नागरिकशास्त्र क्रमिक पाठ्यपुस्तक
	पुढील कृती करा.	१. 'बालकांच्या हक्काचा जाहीरनामा' तक्ता तयार करा. २. 'मानवी हक्काचा वैश्विक जाहीरनामा'तक्ता तयार करुन वर्गात लावा. ३. शिक्षक व पालक यांच्या मदतीने जिल्हा न्यायालयास भेट द्या.
स्वाध्याय	१. भारतीय नागरिकांना रोजगार मिळवण्याचा हक्क असावा असे तुम्हाला वाटते का ? २. सर्वांना निवाऱ्याचा हक्क मिळाला तर आपल्या देशातील लोकशाहीवर त्याचे कोणते परिणाम होतील असे तुम्हाला वाटते ?	
अधिक सराव / कृती/ उपक्रम	१. मानवी हक्क आयोगाची माहिती मिळवा. २. बालकांच्या मोफत व सक्तीच्या शिक्षण कायदा २००९ नुसार कोणत्या हक्काचे संरक्षण झाले आहे ?	

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी,विषय – सामाजिक शास्त्रे (इतिहास व राज्यशास्त्र)दिवस –५

<table>
<tr><td>इ.१०वी इतिहास क्षेत्र/ प्रकरण नाव</td><td colspan="2">प्रकरण ३. उपयोजित इतिहास</td></tr>
<tr><td>इ.१०वी अध्ययन निष्पत्ती / क्षमता</td><td colspan="2">ऐतिहासिक घटनांचे समकालीनत्व ओळखता येणे.</td></tr>
<tr><td>इ.९वी इतिहास क्षेत्र/ प्रकरण नाव</td><td colspan="2">प्रकरण २. भारत : १९६० नंतरच्या घडामोडी</td></tr>
<tr><td>सेतू बांधणी -इ.९वी अध्ययन निष्पत्ती/ क्षमता</td><td colspan="2">भारताच्या स्वातंत्र्यानंतरच्या वाटचालीत ऐतिहासिक घटनांचा क्रम योग्य पद्धतीने सांगता येणे.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">एकात्मिक साध्यतेसाठी अध्ययन अनुभव /कृती</td><td>पुढील प्रश्नांची तोंडी उत्तरे द्या.</td><td>१. भारताच्या स्वातंत्र्यानंतरच्या काळातील एक महत्त्वपूर्ण ऐतिहासिक घटनासांगा.
२. खालील घटना कालक्रमानुसार लावा.
I) कारगिल युद्ध
II) गोवा,दमण आणि दीव या प्रदेशाची मुक्तता झाली.
III) भारताने पोखरण येथे पहिली अणुचाचणी केली.
IV) लालबहादूर शास्त्रीनी ‘जय जवान जय किसान’ ही घोषणा दिली.</td></tr>
<tr><td>मदत घ्या.</td><td>१. इयत्ता ९ वी व इयत्ता १० वी इतिहास व राज्यशास्त्र क्रमिक पाठ्यपुस्तक</td></tr>
<tr><td>पुढील कृती करा.</td><td>१. भारतातील पंतप्रधानांच्या कालखंडानुसार योग्य क्रम लावा.

२. पुढील चित्रात सोहगौडा ताम्रपट आहे त्याविषयीची माहिती आंतरजालच्या मदतीने मिळवून लिहा.
 </td></tr>
<tr><td>स्वाध्याय</td><td colspan="2">१. स्वातंत्र्य प्राप्तीनंतरच्या सुरुवातीच्या काळात कोणते आर्थिक प्रश्न भारतासमोर होते ?
२. हरितक्रांतीचे जनक कोणास म्हणतात ? हरितक्रांतीस कोणत्या गोष्टी कारणीभूत होत्या ?</td></tr>
<tr><td>अधिक सराव / कृती/ उपक्रम</td><td colspan="2">१. स्वातंत्र्यपूर्व काळातील शेती व आधुनिक काळातील शेती यातील झालेल्या बदलाची चित्रे संग्रहीत करा.</td></tr>
</table>

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी,विषय – सामाजिक शास्त्रे (इतिहास व राज्यशास्त्र)दिवस –६

<table>
<tr><td>इ.१०वी इतिहास क्षेत्र/ प्रकरण नाव</td><td colspan="2">प्रकरण ३. उपयोजित इतिहास</td></tr>
<tr><td>इ.१०वी अध्ययन निष्पत्ती / क्षमता</td><td colspan="2">इतिहासाचे विविध विषयात व जीवनात होणारे उपयोजन समजावून घेणे व आचरणात आणणे.</td></tr>
<tr><td>इ.९वी इतिहास क्षेत्र/ प्रकरण नाव</td><td colspan="2">प्रकरण ७. विज्ञान व तंत्रज्ञान</td></tr>
<tr><td>सेतू बांधणी -इ.९वी अध्ययन निष्पत्ती/ क्षमता</td><td colspan="2">१. स्वातंत्र्योत्तर भारतातील विज्ञान व तंत्रज्ञानातील प्रगतीची उदाहरणे सांगता येणे.
२. इंटरनेटच्या मदतीने नवनवीन शोधांची माहिती मिळवणे.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">एकात्मिक साध्यतेसाठी अध्ययन अनुभव /कृती</td><td>पुढील प्रश्नांची तोंडी उत्तरे द्या.</td><td>१. भारताच्या विज्ञान व तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रात सुधारणा घडवून आणण्याचा प्रयत्न कोणत्या प्रधानमंत्र्यानी केला ?
२. कोणता दिवस आपण ‘विज्ञान दिन’ म्हणून साजरा करतो ?</td></tr>
<tr><td>मदत घ्या.</td><td>१. इयत्ता ९ वी व इयत्ता १० वी इतिहास व राज्यशास्त्र क्रमिक पाठ्यपुस्तक</td></tr>
<tr><td>पुढील कृती करा.</td><td>१.भारताच्या विज्ञान, तंत्रज्ञान क्षेत्रातील प्रगतीची कालरेषा दशकानुसार तयार करा.
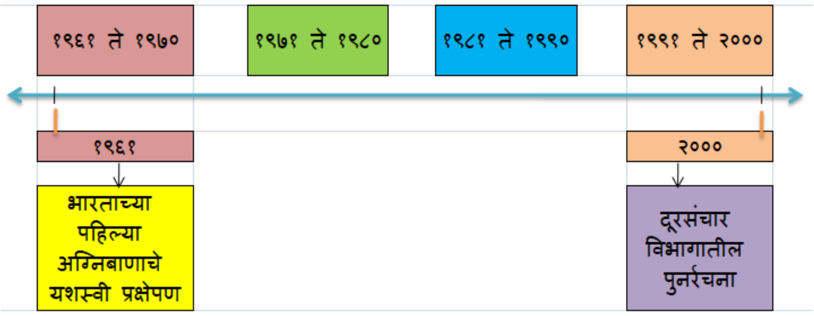

२. पुढील व्यक्तींनी विज्ञान व तंत्रज्ञान क्षेत्रात कोणते कार्य केले ते लिहा.

डॉ. होमी भाभा डॉ. होमी सेठना डॉ.राजा रामण्णा डॉ.ए.पी.जे. अब्दुल कलाम
२. इंटरनेटच्या मदतीने ‘अणुऊर्जेवर आधारित विद्युतऊर्जा निर्मिती केंद्र’ याची माहिती मिळवा.</td></tr>
<tr><td>स्वाध्याय</td><td colspan="2">१. इंटरनेटच्या मदतीने ‘इस्त्रो ’ संस्थेची माहिती मिळवा.
२. ऑनलाईन शिक्षणाचे फायदे व तोटे लिहा.
३. विज्ञान व तंत्रज्ञान विषयात इतिहास विषयाची उपयोगिता स्पष्ट करा.</td></tr>
<tr><td>अधिक सराव / कृती/ उपक्रम</td><td colspan="2">१. संगणकाच्या सहाय्याने रेल्वे आरक्षण करून रेल्वेचा प्रवास करा व तुमच्या प्रवासाचा अनुभव लिहा.
२. शिक्षक/ पालकांच्या मदतीने तुमच्या जवळच्या आकाशवाणी केंद्रास भेट द्या व माहिती मिळवा.</td></tr>
</table>

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी,विषय – सामाजिक शास्त्रे (इतिहास व राज्यशास्त्र)दिवस –७

<table>
<tr><td>इ.१०वी राज्यशास्त्र क्षेत्र/ प्रकरण नाव</td><td colspan="2">प्रकरण ४. सामाजिक व राजकीय चळवळी</td></tr>
<tr><td>इ.१०वी अध्ययन निष्पत्ती / क्षमता</td><td colspan="2">शेतकरी व कामगारांच्या मागण्यांची माहिती करून घेणे.</td></tr>
<tr><td>इ.९वी इतिहास क्षेत्र/ प्रकरण नाव</td><td colspan="2">प्रकरण ४. आर्थिक विकास</td></tr>
<tr><td>सेतू बांधणी - इ.९वी अध्ययन निष्पत्ती/ क्षमता</td><td colspan="2">भारतातील आर्थिक धोरणे काळानुसार बदलत गेली हे स्पष्ट करता येणे.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">एकात्मिक साध्यतेसाठी अध्ययन अनुभव /कृती</td><td>पुढील प्रश्नांची तोंडी उत्तरे द्या.</td><td>१. इंग्रजी राजवटीत भारतीयांचे आर्थिक शोषण इंग्रजांनी कसे केले ?
२. स्वातंत्र्यानंतरच्या काळात शेतकऱ्यांनी कोणत्या मागण्यांसाठी चळवळी केल्या ?
३. स्वातंत्र्यानंतरच्या काळात भारताने कोणत्या अर्थव्यवस्थेचा स्वीकार केला आहे ?</td></tr>
<tr><td>मदत घ्या.</td><td>इयत्ता ९ वी व इयत्ता १० वी इतिहास व राज्यशास्त्र क्रमिक पाठ्यपुस्तक</td></tr>
<tr><td>पुढील कृती करा.</td><td>१. ‘मिश्र अर्थव्यवस्था’ माहिती मिळवा व लिहा.
२. संकल्पना चित्र पूर्ण करा.
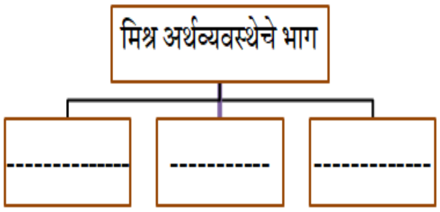

३. संकल्पना चित्र पूर्ण करा.
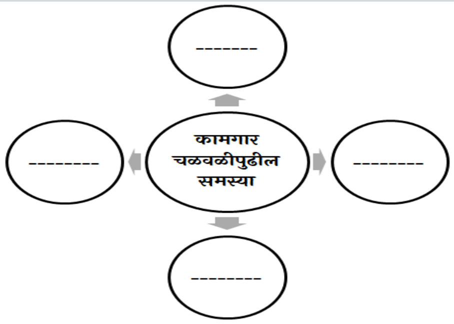
</td></tr>
<tr><td>स्वाध्याय</td><td colspan="2">१. वीस कलमी कार्यक्रमात शेती व कामगार विषयक कोणत्या तरतुदी केल्या ?
२. पुढील संकल्पना चित्र पूर्ण करा.
<table><tr><td>पंचवार्षिक योजना</td><td>शेतीचा विकास होण्यासाठी राबविलेले उपक्रम</td></tr><tr><td>पहिली</td><td></td></tr><tr><td>दुसरी</td><td></td></tr></table></td></tr>
<tr><td>अधिक सराव / कृती/ उपक्रम</td><td colspan="2">१. कामगार वर्गाच्या समस्येवर उपाय सुचवा.
२. शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या रोखण्यासाठी तुम्ही उपाय सुचवा.</td></tr>
</table>

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी,विषय – सामाजिक शास्त्रे (इतिहास व राज्यशास्त्र)दिवस –८

<table>
<tr><td>इ.१०वी राज्यशास्त्र क्षेत्र/ प्रकरण नाव</td><td colspan="2">प्रकरण ४. सामाजिक व राजकीय चळवळी</td></tr>
<tr><td>इ.१०वी अध्ययन निष्पत्ती / क्षमता</td><td colspan="2">सामाजिक चळवळी जनजागृतीसाठी कोणत्या मार्गाचा अवलंब करतात हे ओळखता येणे.</td></tr>
<tr><td>इ.९वी इतिहास क्षेत्र/ प्रकरण नाव</td><td colspan="2">प्रकरण ५. शैक्षणिक वाटचाल
प्रकरण ६. महिला व अन्य दुर्बल घटकांचे सक्षमीकरण</td></tr>
<tr><td>सेतू बांधणी -इ.९वी अध्ययन निष्पत्ती/ क्षमता</td><td colspan="2">विविध सामाजिक समस्यांच्या सोडवणुकीसाठी शिक्षण हे महत्त्वाचे माध्यम आहे.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">एकात्मिक साध्यतेसाठी अध्ययन अनुभव /कृती</td><td>पुढील प्रश्नांची तोंडी उत्तरे द्या.</td><td>१. स्वातंत्र्यपूर्व काळात कोणत्या सामाजिक समस्या होत्या ?
२. सामाजिक व शैक्षणिक क्षेत्रात कोणकोणत्या समाजसुधारकांनी कार्य केले ?
३. तुमच्या गावात/शहरात कोणत्या सामाजिक चळवळी झाल्या ? त्यासाठी कोणत्या मार्गाचा अवलंब केला होता ?</td></tr>
<tr><td>मदत घ्या.</td><td>इयत्ता ९ वी व इयत्ता १० वी इतिहास व राज्यशास्त्र क्रमिक पाठ्यपुस्तक</td></tr>
<tr><td>पुढील कृती करा.</td><td>१. मृणाल गोरे यांनी महागाई विरोधात केलेल्या आंदोलनात कोणत्या मार्गाचा अवलंब केला ? चित्र मिळवा.
२. संकल्पना चित्र पूर्ण करा.
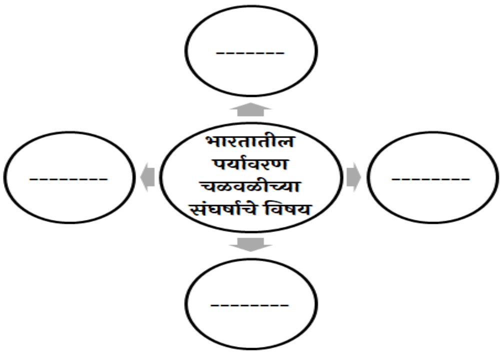

३. स्वातंत्र्यपूर्व काळात स्त्री चळवळी कोणत्या सुधारणांसाठी लढत होत्या याची यादी करा.
४. शासनाने महिला व अन्य दुर्बल घटकांचे, अल्पसंख्याक यांचे सक्षमीकरण होण्यासाठी शिक्षण क्षेत्रात कोणते उपाय योजले आहेत याची माहिती घ्या.</td></tr>
<tr><td>स्वाध्याय</td><td colspan="2">सामाजिक चळवळी जनजागृतीसाठी कोणत्या मार्गाचा अवलंब करतात ?</td></tr>
<tr><td>अधिक सराव / कृती/ उपक्रम</td><td colspan="2">विविध सामाजिक चळवळीच्या आंदोलनाविषयीच्या वर्तमानपत्रातील बातम्यांचे संकलन करा.</td></tr>
</table>

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी,विषय – सामाजिक शास्त्रे (इतिहास व राज्यशास्त्र)दिवस –९

<table>
<tr><td>इ.१०वी राज्यशास्त्र क्षेत्र/ प्रकरण नाव</td><td colspan="2">प्रकरण ४. सामाजिक व राजकीय चळवळी</td></tr>
<tr><td>इ.१०वी अध्ययन निष्पत्ती / क्षमता</td><td colspan="2">महिला व अन्य दुर्बल घटकांच्या सक्षमीकरणाचा अर्थ सांगता येणे.</td></tr>
<tr><td>इ.९वी इतिहास क्षेत्र/ प्रकरण नाव</td><td colspan="2">प्रकरण ६. महिला व अन्य दुर्बल घटकांचे सक्षमीकरण</td></tr>
<tr><td>सेतू बांधणी -इ.९वी अध्ययन निष्पत्ती/ क्षमता</td><td colspan="2">समाजातील दुर्बल घटकांच्या विकासासाठीचे विविध प्रयत्न व त्यांचे महत्त्व ओळखणे.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">एकात्मिक साध्यतेसाठी अध्ययन अनुभव /कृती</td><td>पुढील प्रश्नांची तोंडी उत्तरे द्या.</td><td>१. विकासापासून वंचित असणारे समाजातील घटक कोणते ?
२. विकासापासून वंचित असणाऱ्या घटकांच्या विकासासाठी कोणते प्रयत्न करावेत असे तुम्हाला वाटते ?</td></tr>
<tr><td>मदत घ्या.</td><td>१. इयत्ता ९ वी व इयत्ता १० वी इतिहास व राज्यशास्त्र क्रमिक पाठ्यपुस्तक</td></tr>
<tr><td>पुढील कृती करा.</td><td>१. खालील तक्ता पूर्ण करा.
<table>
<tr><th>क्रमांक</th><th>क्षेत्र</th><th>महिलेचे नाव</th><th>उल्लेखनीय कामगिरी</th></tr>
<tr><td>१</td><td>सामाजिक</td><td>मृणाल गोरे</td><td>महागाई विरोधी आंदोलन</td></tr>
<tr><td>२</td><td>शिक्षण</td><td>----------</td><td>----------</td></tr>
<tr><td>३</td><td>क्रीडा</td><td>----------</td><td>----------</td></tr>
<tr><td>४</td><td>राजकीय</td><td>----------</td><td>----------</td></tr>
<tr><td>५</td><td>विज्ञान</td><td>----------</td><td>----------</td></tr>
<tr><td>६</td><td>पर्यावरण</td><td>----------</td><td>----------</td></tr>
<tr><td>७</td><td>साहित्य</td><td>----------</td><td>----------</td></tr>
<tr><td>८</td><td>संगीत</td><td>----------</td><td>----------</td></tr>
</table>
२. संकल्पनाचित्र तयार करा.- महिलांच्या संदर्भातील कायदे.</td></tr>
<tr><td>स्वाध्याय</td><td colspan="2">१. अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, भटक्या व विमुक्त जाती-जमाती, अल्पसंख्यांक यांच्या विकासासाठी शासनाने कोणते प्रयत्न केले ?
२. अस्पृश्यता निवारणासाठी कोणते प्रयत्न झाले ?
३. सक्षमीकरण म्हणजे काय ?</td></tr>
<tr><td>अधिक सराव / कृती/ उपक्रम</td><td colspan="2">१. तुमच्या गावातील महिला बचत गटाच्या कामकाजाची माहिती मिळवा.
२. तुमच्या गावातील/शहरातील विविध क्षेत्रात उल्लेखनीय कामगिरी करणाऱ्या महिलांची माहिती मिळवा.</td></tr>
</table>

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी,विषय – सामाजिक शास्त्रे (इतिहास व राज्यशास्त्र)दिवस –१०

इ.१०वी राज्यशास्त्र क्षेत्र/ प्रकरण नाव	प्रकरण ४. सामाजिक व राजकीय चळवळी
इ.१०वी अध्ययन निष्पत्ती / क्षमता	सामाजिक चळवळी जनजागृतीसाठी कोणत्या मार्गाचा अवलंब करतात ते ओळखता येणे.
इ.९वी राज्यशास्त्र क्षेत्र/ प्रकरण नाव	६.आंतरराष्ट्रीय समस्या
सेतू बांधणी -इ.९वी अध्ययन निष्पत्ती/ क्षमता	पर्यावरण ऱ्हास ही एक जागतिक समस्या आहे ही जाणीव विकसित होणे.

एकात्मिक साध्यतेसाठी अध्ययन अनुभव /कृती

पुढील प्रश्नांची तोंडी उत्तरे द्या.

१. 'पर्यावरण दिन' केव्हा साजरा केला जातो ?
२. पर्यावरण म्हणजे काय ?
३. पर्यावरणासंबंधी कोणत्या समस्या निर्माण झाल्या आहेत ?
४. पर्यावरणाच्या रक्षणासाठी तुम्ही कोणते प्रयत्न केले आहेत ?

मदत घ्या.

इयत्ता ९ वी इतिहास व राज्यशास्त्र क्रमिक पाठ्यपुस्तक

पुढील कृती करा.

१. पुढील चित्राचे निरीक्षण करा व आपले मत लिहा.

२. संकल्पना चित्र तयार करा.

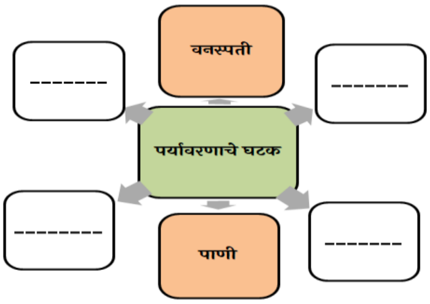

३. पर्यावरणाच्या रक्षणासाठी आंतरराष्ट्रीय पातळीवरील प्रयत्न -पुढील कालरेषेवर दर्शवा.

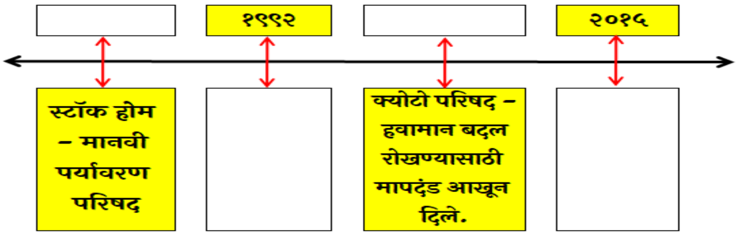

४. पर्यावरणाचा ऱ्हास होण्यास कारणीभूत घटक कोणते ?

५. पुढील तक्ता पूर्ण करा.

क्र.	पर्यावरण रक्षणासाठी प्रयत्न	कोणी केले
१.	चिपको आंदोलन	-----------------
२.	नर्मदा बचाव आंदोलन	-----------------
३.	जोहड निर्मिती	डॉ.राजेंद्रसिंह राणा

६.पर्यावरणाचे रक्षण करण्यासाठी जनजागृतीबाबत घोषवाक्ये तयार करा.

स्वाध्याय

१. पर्यावरणाच्या रक्षणासाठी कोणकोणते दिन साजरे केले जातात ?
२. पाणी प्रदूषित होण्याची कारणे व त्यावरील उपाय सांगा.

अधिक सराव / कृती/ उपक्रम

पर्यावरणाचा संदेश देणारे चित्र काढा.

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी,विषय – सामाजिक शास्त्रे (इतिहास व राज्यशास्त्र)दिवस –११

इ.१०वी इतिहास क्षेत्र/ प्रकरण नाव	प्रकरण ५. प्रसारमाध्यमे आणि इतिहास	
इ.१०वी अध्ययन निष्पत्ती / क्षमता	विविध प्रसारमाध्यमे व इतिहास यांच्यातील सहसंबंध ओळखता येणे.	
इ.९वी इतिहास क्षेत्र/ प्रकरण नाव	प्रकरण १०. बदलते जीवन : भाग २	
सेतू बांधणी -इ.९वी अध्ययन निष्पत्ती/ क्षमता	जनमत निर्मितीतील व नागरी समाज सक्रीय करण्यातील प्रसारमाध्यमांची भूमिका व जबाबदाऱ्या ओळखता येणे.	
एकात्मिक साध्यतेसाठी अध्ययन अनुभव /कृती	**पुढील प्रश्नांची तोंडी उत्तरे द्या.**	१. तुम्हाला माहित असलेल्या दैनिक वृत्तपत्राची नावे लिहा. २. वर्तमानपत्रात कोणकोणत्या प्रकारच्या बातम्या वाचनास मिळतात ? ३. सर्व प्रसारमाध्यमात दूरदर्शन हे प्रभावी प्रसारमाध्यम का आहे ?
	मदत घ्या.	इयत्ता ९ वी इतिहास व राज्यशास्त्र क्रमिक पाठ्यपुस्तक वाचा.
	पुढील कृती करा.	१. स्वातंत्र्यपूर्व काळ व स्वातंत्र्योत्तर काळातील वृत्तपत्रांची नावे सांगा. २. वृत्तपत्राचे बदलते स्वरूप स्पष्ट करा. ३. संकल्पना चित्र पूर्ण करा. 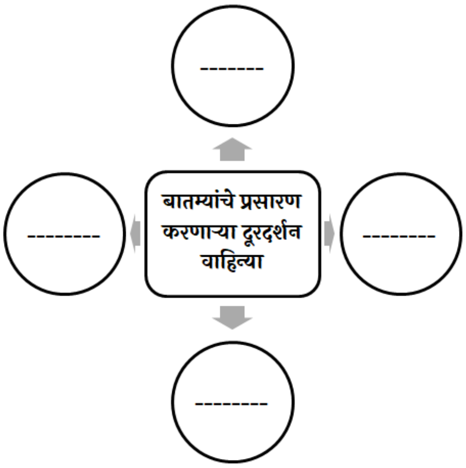 ४. दूरदर्शन वरील कोणत्या ऐतिहासिक मालिका तुम्हाला अधिक आवडतात ?
स्वाध्याय	१. दूरदर्शनवरून संसदेचे प्रत्यक्ष कामकाज दाखवल्यामुळे कोणता परिणाम झाला ? २. वर्तमानपत्रांना इतिहास या विषयाची गरज का पडते ? ३. दूरदर्शनवरून कोरोना काळात शैक्षणिक कार्यक्रम दाखविण्यात आले त्याचा तुम्हाला कोणता फायदा झाला ?	
अधिक सराव / कृती/ उपक्रम	शैक्षणिक माहिती देणाऱ्या दूरदर्शन वाहिन्यांची नावे लिहा.	

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी,विषय – सामाजिक शास्त्रे (इतिहास व राज्यशास्त्र)दिवस –१२

इ.१०वी इतिहास क्षेत्र/ प्रकरण नाव	प्रकरण ८. पर्यटन आणि इतिहास	
इ.१०वी अध्ययन निष्पत्ती / क्षमता	पर्यटन अनेकांना रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देते हे जाणणे.	
इ.९वी इतिहास क्षेत्र/ प्रकरण नाव	प्रकरण २. भारत : १९६० नंतरच्या घडामोडी प्रकरण४. आर्थिक विकास	
सेतू बांधणी -इ.९वी अध्ययन निष्पत्ती/ क्षमता	१. जागतिकीकरणामुळे आलेल्या आर्थिक सुधारणांच्या परिणामाचा आढावा घेता येणे. २. खासगीकरण, उदारीकरण व जागतिकीकरण यामुळे भारतीय अर्थव्यवस्थेत झालेल्या बदलांची कारणमीमांसा करता येणे.	
एकात्मिक साध्यतेसाठी अध्ययन अनुभव /कृती	**पुढील प्रश्नांची तोंडी उत्तरे द्या.**	१. मिश्र अर्थव्यवस्थेचा भारताने स्वीकार केल्याने अर्थव्यवस्थेत कोणते चांगले परिणाम दिसून आले ? २. जागतिकीकरणामुळे कोणकोणत्या क्षेत्रात बदल झाला ? ३. खासगीकरण, उदारीकरण व जागतिकीकरण म्हणजे काय ?
	मदत घ्या.	१. इयत्ता ९ वी व इयत्ता १० वी इतिहास व राज्यशास्त्र क्रमिक पाठ्यपुस्तक
	पुढील कृती करा.	१. WTOया संघटनेचे बोधचिन्ह, सदस्य देश, उद्दिष्टे, कार्यक्रम इत्यादी माहिती इंटरनेटच्या मदतीने मिळवा. २. जागतिकीकरणाचा पर्यटनावर झालेल्या परिणामाचा तक्ता तयार करा.
स्वाध्याय	१. जागतिकीकरणामुळे औद्योगिक क्षेत्रात कोणता बदल झाला ? २. जागतिक व्यापार संघटनेचा भारत सदस्य झाल्यानंतर भारतात कोणत्या सुधारणा झाल्या ? ३. १९९१ च्या आर्थिक सुधारणांचा कोणता परिणाम भारतावर झाला ?	
अधिक सराव / कृती/ उपक्रम	पर्यटनातून कोणत्या व्यावसायिक संधी निर्माण होतात ?	

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी,विषय – सामाजिक शास्त्रे (इतिहास व राज्यशास्त्र)दिवस –१३

इ.१०वी राज्यशास्त्र क्षेत्र/ प्रकरण नाव	प्रकरण ५. भारतीय लोकशाहीसमोरील आव्हाने	
इ.१०वी अध्ययन निष्पत्ती / क्षमता	१. विविध आव्हानांचे वस्तुनिष्ठ स्वरुप स्पष्ट करता येणे. २. अंतर्गत आव्हानांना तोंड कसे देता येते याचे विवेचन करता येणे.	
इ.९वी इतिहास क्षेत्र/ प्रकरण नाव	प्रकरण ३. भारतापुढील अंतर्गत आव्हाने	
सेतू बांधणी -इ.९वी अध्ययन निष्पत्ती/ क्षमता	भारतासमोरील अंतर्गत आव्हानांचा चिकित्सक अभ्यास करता येणे.	
एकात्मिक साध्यतेसाठी अध्ययन अनुभव /कृती	**पुढील प्रश्नांची तोंडी उत्तरे द्या.**	१.भारतासमोरील विषमतेची आव्हाने कोणती ? २.भारतासमोर जनतेच्या शासनातील सहभागाविषयी कोणती आव्हाने आहेत ? ३.स्वातंत्र्यानंतरच्या काळात भारतासमोर कोणती आव्हाने आहेत ?
	मदत घ्या.	इयत्ता ९ वी व इयत्ता १० वी इतिहास व राज्यशास्त्र क्रमिक पाठ्यपुस्तक
	पुढील कृती करा.	१. पुढील कालरेषा पूर्ण करा.- 'पंजाब मधील असंतोष'. 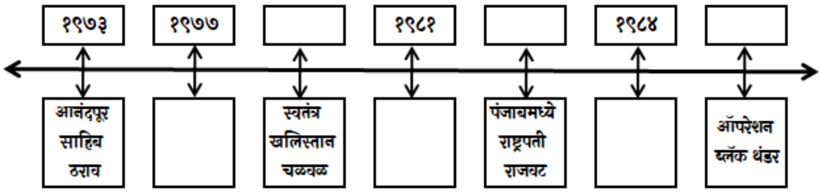 २. पुढील कंसात दिलेले भारतातील विकसित व अविकसित प्रदेश पुढील तक्त्यात दर्शवा. (आसाम, महाराष्ट्र, ओडिशा,गुजरात, पंजाब, बिहार,तामिळनाडू) विकसित प्रदेश | अविकसित प्रदेश ३.पुढील संकल्पना चित्र पूर्ण 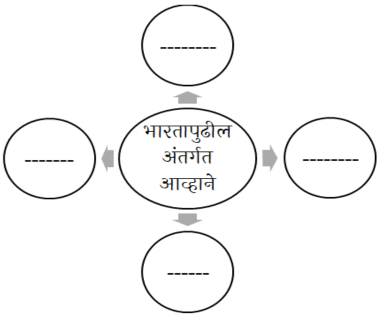 ४. भ्रष्टाचाराला आळा घालण्यासाठी उपाय सुचवा.
स्वाध्याय	१. भारतातील नक्षलवादी क्षेत्रे कोणती ? २. जमातवाद नष्ट करण्यासाठी उपाय सुचवा. ३. भारतीय लोकशाहीसमोरील सामाजिक आव्हाने कोणती ?	
अधिक सराव / कृती/ उपक्रम	१. प्रदेशवाद म्हणजे काय ? त्याचा देशावर कोणता परिणाम होतो ?	

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी,विषय – सामाजिक शास्त्रे (इतिहास व राज्यशास्त्र)दिवस –१४

इ.१०वी राज्यशास्त्र क्षेत्र/ प्रकरण नाव	प्रकरण ५. भारतीय लोकशाहीपुढील आव्हाने	
इ.१०वी अध्ययन निष्पत्ती / क्षमता	१. विविध आव्हानांचे वस्तुनिष्ठ स्वरूप स्पष्ट करता येणे. २. अंतर्गत आव्हानांना तोंड कसे देता येते याचे विवेचन करता येणे.	
इ.९वी राज्यशास्त्र क्षेत्र/ प्रकरण नाव	प्रकरण ३. भारताची सुरक्षा व्यवस्था	
सेतू बांधणी -इ.९वी अध्ययन निष्पत्ती/ क्षमता	मानवी सुरक्षा ही संकल्पना स्पष्ट करता येणे.	
एकात्मिक साध्यतेसाठी अध्ययन अनुभव /कृती	**पुढील प्रश्नांची तोंडी उत्तरे द्या.**	१. संविधानाने नागरिकांना कोणते हक्क दिले आहेत ? २. संविधानाने दिलेल्या नागरिकांच्या हक्कांचे संरक्षण करण्याची जबाबदारी कोणाची आहे ? ३. कोणत्या कारणांमुळे मानवी हक्कांना बाधा पोहचते ? ४. मानवी हक्कामध्ये कोणत्या प्रमुख हक्काचा समावेश होतो ? ५. सध्यस्थितीत मानवी जीवन कोणत्या कारणामुळे धोक्यात आले आहे ?
	मदत घ्या.	१. इयत्ता ९ वी इतिहास व राज्यशास्त्र क्रमिक पाठ्यपुस्तक
	पुढील कृती करा.	१. संकल्पना चित्र तयार करा. 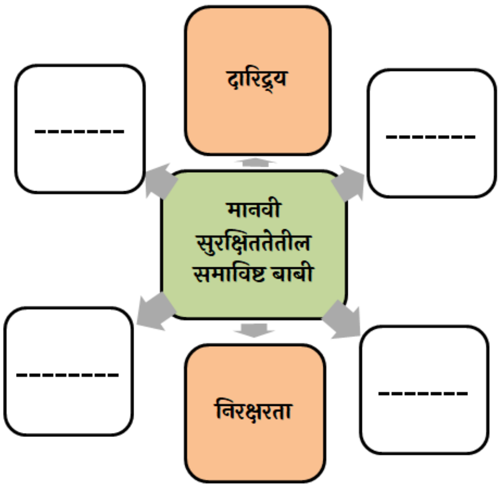 २. मानवी हक्क आयोगाची माहिती मिळवा व लिहा. ३. 'तापमान वाढ एक जागतिक समस्या' यावर तुमचे विचार स्पष्ट करा.
स्वाध्याय	१. पर्यावरण सुरक्षिततेसाठी तुम्ही कोणती काळजी घ्याल ? २. मानवी सुरक्षेची बदलती संकल्पना स्पष्ट करा.	
अधिक सराव / कृती/ उपक्रम	सामाजातील वाढता हिंसाचार मानवी सुरक्षेला धोका आहे.हिंसाचार वाढू नये म्हणून कोणते प्रयत्न केले जावेत असे तुम्हास वाटते?	

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी, विषय – सामाजिक शास्त्रे (इतिहास व राज्यशास्त्र) दिवस –१५

इ.१०वी राज्यशास्त्र क्षेत्र/ प्रकरण नाव	प्रकरण ५. भारतीय लोकशाहीपुढील आव्हाने	
इ.१०वी अध्ययन निष्पत्ती / क्षमता	अंतर्गत आव्हानांना तोंड कसे देता येते याचे विवेचन करता येणे.	
इ.९वी राज्यशास्त्र क्षेत्र/ प्रकरण नाव	प्रकरण ३. भारताची सुरक्षा व्यवस्था	
सेतू बांधणी -इ.९वी अध्ययन निष्पत्ती/ क्षमता	अंतर्गत सुरक्षिततेविषयी असणाऱ्या आव्हानांची जाणीव असणे.	
एकात्मिक साध्यतेसाठी अध्ययन अनुभव /कृती	**पुढील प्रश्नांची तोंडी उत्तरे द्या.**	१. तुम्हाला जीवन जगताना कोणत्या गोष्टी आव्हानात्मक वाटतात ? २. कोणती आव्हाने सोडविण्यास आपण प्रथम प्राधान्य द्याल ? ३. भारतापुढे कोणती आव्हाने आहेत ?
	मदत घ्या.	१. इयत्ता ९ वी इतिहास व राज्यशास्त्र क्रमिक पाठ्यपुस्तक
	पुढील कृती करा.	१. संकल्पना चित्र तयार करा. भारताच्या अंतर्गत सुरक्षिततेपुढील आव्हाने. २. तक्ता पूर्ण करा. (तक्ता खाली)
स्वाध्याय	१. देशाच्या अंतर्गत सुरक्षिततेच्या दृष्टीने तुम्हाला वाटणाऱ्या आव्हानांची यादी करा. २. कोणत्या कारणांमुळे देशात अस्थिरता निर्माण होते ? ३. तुमच्या दृष्टीने सायबर हल्ल्याचे आव्हान दूर करण्यासाठी उपाय सुचवा.	
अधिक सराव / कृती/ उपक्रम	१. आंतरजालच्या मदतीने देशाच्या अंतर्गत सुरक्षिततेविषयी असणाऱ्या आव्हानांची माहिती मिळवा.	

क्र.	भारताच्या अंतर्गत सुरक्षिततेपुढील आव्हान	कोणता परिणाम झाला आहे ?	उपाय
१	दहशतवाद	___________	___________
२	भ्रष्टाचार	___________	___________
३	प्रादेशिकता	___________	___________
४	नक्षलवाद	नक्षलवादाचा शेजारील शत्रू राष्ट्रांशी संबंध असणे देशाच्या सुरक्षिततेला धोका, महाराष्ट्रातील गडचिरोली सारख्या भागात नक्षलवादामुळे निरपराध लोकांचा बळी जात आहे.	नक्षलवादाकडे वळलेल्या युवकांना मूळ राष्ट्रीय प्रवाहात आणणे, रोजगार उपलब्धता निर्माण करावी.
५	झोपडपट्टी समस्या	___________	___________

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी, विषय – सामाजिक शास्त्रे (इतिहास व राज्यशास्त्र)

वेळ १ तास ३० मि. **उत्तरचाचणी** गुण २५

प्रश्न १ अ) पुढील विधानासाठी दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्यायाचे वर्णाक्षर चौकटीत लिहा. ४

१) भारतीय हरितक्रांतीचे जनक ……होत. [ ]

अ) डॉ.वर्गीस कुरीयन ब) डॉ.होमी भाभा

क) डॉ.एम.एस.स्वामिनाथन ड) डॉ.नॉमेन बोरलॉग

२) दृक-श्राव्य साधनांमध्ये ---------या साधनाचा समावेश होतो. [ ]

अ) दूरदर्शन ब) वृत्तपत्रे

क) आकाशवाणी ड) नियतकालिके

३) भारताच्या विज्ञान व तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रात सुधारणा घडवून आणण्याचा प्रयत्न ------- या प्रधानमंत्र्यानी केला. [ ]

अ) पं.नेहरू ब) लालबहादूर शास्त्री

क) इंदिरा गांधी ड) राजीव गांधी

४) आजच्या काळातील ----ही एक राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय पातळीवरील गंभीर समस्या आहे. [ ]

अ) निर्वासितांचे प्रश्न ब) पर्यावरणाचा ऱ्हास

क) दहशतवाद ड) नक्षलवाद

ब) पुढील गटातील चुकीची जोडी ओळखून लिहा ३

१) अ) लिखित साधन – रोजनिशी

ब) मौखिक साधन – पोवाडे

क) भौतिक साधन – अभिलेख

ड) दृक-श्राव्य साधन – आंतरजाल

चुकीची जोडी - ---

२) अ) सौदामिनी राव – स्त्री मुक्ती आंदोलन

ब) विद्या बाळ – नारी समता मंच

क) प्रमिला दंडवते – महिला दक्षता समिती

ड) ज्योती म्हापसेकर – महिला आयोग

चुकीची जोडी - ---

३) अ) डॉ.होमी भाभा – अणुऊर्जा आयोगाचे पहिले अध्यक्ष

ब) डॉ.होमी सेठना – पहिली अणुचाचणी

क) डॉ.राजा रामण्णा – अवकाश संशोधन

ड) डॉ.ए.पी.जे.अब्दुल कलाम – क्षेपणास्त्र विकास

चुकीची जोडी - ---

प्रश्न २ अ) दिलेल्या सूचनेप्रमाणे कृती करा. (कोणतेही दोन) ४

१) संकल्पना चित्र पूर्ण करा.

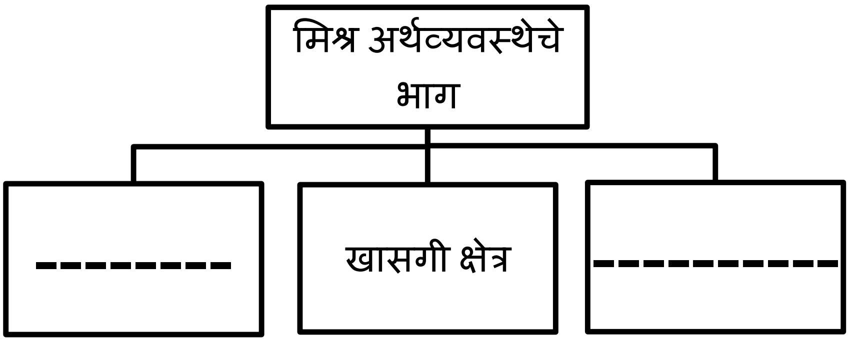

२) खाली दिलेल्या भारतातील पंतप्रधानांचा कालखंडानुसार योग्य क्रम लावा.
एच.डी.देवेगौडा, राजीव गांधी, पी.व्ही.नरसिंहराव, अटलबिहारी वाजपेयी

१. ----------------------------

२. ----------------------------

३. ----------------------------

४. ----------------------------

३) संकल्पना चित्र पूर्ण करा.

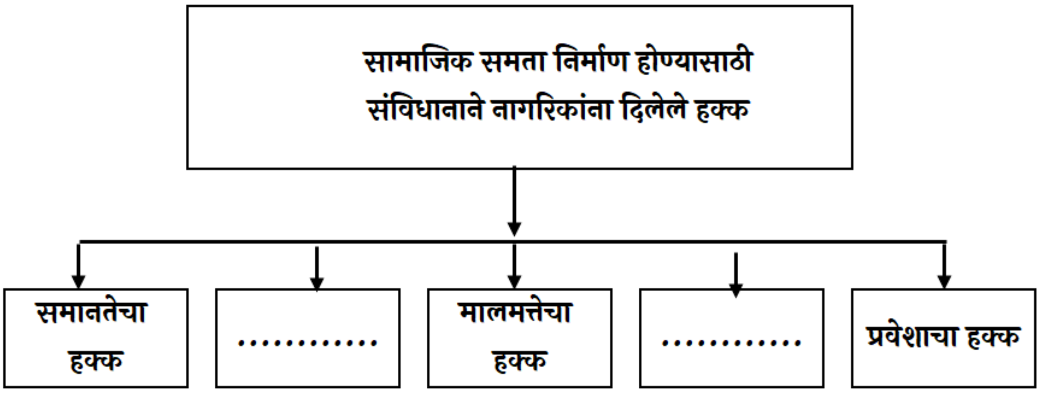

ब) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) ४

१) जलप्रदूषण २) वृत्तपत्राचे बदलते स्वरूप ३) इतिहासाची साधने

प्रश्न ३ पुढील विधाने सकारण स्पष्ट करा. (कोणतेही दोन) ४

१) अस्पृश्यतेच्या रूढीवर कायदयाने बंदी आणली.

२) सर्वच प्रसारमाध्यमांना इतिहास या विषयाची गरज पडते.

३) लोकशाही शासन व्यवस्था मानवी सुरक्षेसाठी उपयुक्त आहे.

४) पर्यावरणीय ऱ्हासावर उपाययोजना शोधण्यासाठी सर्व राष्ट्रांनी सहकार्य करणे गरजेचे आहे.

प्रश्न ४ पुढील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) ६

१) प्रदेशवाद म्हणजे काय ते सांगून त्याचा देशावर कोणता परिणाम होतो ?

२) भारतातील शेतकरी चळवळीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

३) पर्यटनातून कोणत्या व्यावसायिक संधी निर्माण होतात?

४) पर्यावरणाचे रक्षण करण्यासाठी जनजागृतीबाबत ६ घोषवाक्ये तयार करा.

****

राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र पुणे

सेतू अभ्यासक्रम (Bridge Course) : शैक्षणिक वर्ष- २०२२-२३

इयत्ता – दहावी,विषय – सामाजिक शास्त्रे (इतिहास व राज्यशास्त्र)

तज्ज्ञ शिक्षक

१) श्री.महालिंग शिवलिंग स्वामी

शिरोली हायस्कूल,शिरोली (पुलाची),

ता.हातकणंगले,जि.कोल्हापूर.416122.

Email-

msswami5970@gmail.com

मोबाईल 9850896174

२) सौ.स्मितासंजीवकुमार निटवे.

एम. जी. शहा विद्यामंदिर व ज्युनिअर कॉलेज, बाहुबली.

ता. हातकणंगले,जि.कोल्हापूर.

Email-

smitasnitave@gmail.com

मोबाईल8788511922

३) श्री. संजय शामराव कुरणे

न्यू इंग्लिश स्कूल अॅण्ड ज्युनिअर कॉलेज, अब्दुललाट

ता. शिरोळ,जि.कोल्हापूर.

Email- sanjay4skurane@gmail.com

मोबाईल–9960788030

Whats app 9146891516

४) सौ. रोहिणी विजय परीट

व्यंकटराव हायस्कूल,इचलकरंजी,

ता.हातकणंगले,जि.कोल्हापूर.

Email-

rohiniapoorva@gmail.com

मोबाईल 9370481280